

Piet Hoekman

* 14 januari 1917 Urk

† 6 november 1943 Keent

Piet Hoekman

De Nederlandse regering in ballingschap in Londen had op een zeker moment behoefte aan agenten, die vanuit Londen werden geparachuteerd om inlichtingenwerk in Nederland te doen. Deze agenten hadden dikwijls een lange weg achter zich. Een ervan was Piet Hoekman. Hij zou in het Brabantse Keent om het leven komen door verraad.

Het verhaal van geheim agent Piet Hoekman

geboren Urk 14 januari 1917
omgekomen Keent 6 november 1943

Uitgereikt bij de onthulling van het
herdenkingsmonument voor Piet Hoekman
Kapelstraat 1 te Keent op 14 april 2018.

Piet Hoekman werd op 14 januari 1917 geboren in Urk als jongste zoon van smid Albert Hoekman en Grietje Hakvoort. Het gezin Hoekman bestond uit zeven broers en twee zussen en was gereformeerd. Het gezin Hoekman hoorde tot de bovenlaag in Urk, maar stond voor iedereen klaar.

Piet had broederdienst, maar hij ging toch in dienst en na zijn dienstitijd ging hij op 9 augustus 1938 naar de Koninklijke marechaussee, waar hij dienst deed in de grensbewaking. Daar werd hij bevorderd tot wachtmeester.

Piet hield van gezelligheid, was een sociaal mens en had zich een ruime algemene ontwikkeling eigen gemaakt. Hij discussieerde graag over politiek of andere interessante onderwerpen.

Piet Hoekman te paard

De tocht naar Engeland

Piet Hoekman was 23 jaar toen op 10 mei 1940 de oorlog uitbrak. Hij werd geplaatst in Den Haag en was betrokken bij gevechten tegen de Duitse parachutisten.

Spoedig na de bezetting van Nederland kwam Piet Hoekman in gewetensnood. Bij een incident in Utrecht, moest hij op luidruchtige toon, een bevel van een WA-man of een NSB'er, een Nederlander arresteren. Dat weigerde hij. Het werd voor hem vervolgens steeds gevaarlijker om in Nederland te blijven en hij besloot daarom via de zuidelijke route uit te wijken naar Engeland. Zonder al te grote problemen wist hij via België en bezet Frankrijk het nog onbezette 'Vichy Frankrijk' Marseille te bereiken waar hij enige tijd als havenarbeider werkte voor hij de Spaanse grens overstak. In Spanje werd hij echter opgepakt en teruggezonden naar Frankrijk, waar hij in Toulouse werd geïnterneerd in het opvangcentrum voor Nederlandse refugiés.

Hier leerde hij Bram Grisnigt kennen, met wie hij jarenlang in vriendschap optrok. Bram was toen een jongeman van 18 jaar en begon net aan zijn studie geschiedenis toen de oorlog uitbrak. Hij ging met zijn vriend Dirk per fiets naar Frankrijk en Spanje om vandaar in Nederlands- Indië terecht te komen. Maar dat is een ander verhaal.

*Bram Grisnigt
in militair uniform.*

Grisnigt: 'Piet was zes jaar ouder dan ik en nam me min of meer onder zijn hoede. Hij was fel en impulsief en ik was wat rustiger. Daardoor vormden we een goed team'. Na vele mislukte pogingen om verder te komen en verblijf in werkkampen zijn Bram en Piet in maart 1942 terug naar Nederland gereisd om familieleden van andere Engelandvaarders, die ook in het opvangcentrum waren terecht gekomen, te bezoeken en geld voor hen op te halen. Piet had van zijn familie een paar gouden tientjes gekregen, die hij in de voering van zijn colbertjasje had verstopt. Twaalf dagen later waren zij weer terug in Toulouse. Zonder passeurs waren zij twee keer drie zwaar bewaakte grenzen gepasseerd en alle controles ontlopen.

*Bram Grisnigt en
Piet Hoekman in Canada.*

Het Koninklijk Gezantschap van Zweden, belast met de waarneming der Nederlandse belangen in Frankrijk, regelde dat zij, Engelandvaarders, een tijdelijk paspoort kregen. Per trein konden Grisnigt en Hoekman van Toulouse via Port Bou naar Barcelona reizen en scheepden daar op 1 juni 1942 in op de

Cabo de Buena Esperanza. Dit schip had de bestemming Zuid-Amerika, met aanloophaven Curaçao, voor het innemen van kolen. In Curaçao gingen alle 30 tot 40 Engelandvaarders van boord.

Piet Hoekman werd ingelijfd bij de militaire politie op het eiland en Bram Grisnigt kwam uiteindelijk terecht bij het Korps Vrijwilligers. Zij hadden het goed naar hun zin, maar ze wilden zo snel mogelijk naar Engeland.

Piet Hoekman moest zich kort daarna aanmelden op de kanonneerboot Hr.Ms. Van Kinsbergen, die een konvooi moest begeleiden naar de Verenigde Staten. Vandaar reisde hij door naar Canada, waar een bataljon werd opgeleid voor de toekomstige Prinses Irene Brigade.

Bram Grisnigt meldde zich aan als matroos bij een olietanker ms. Rotterdam, die naar Engeland zou varen. Maar tijdens deze reis werd deze olietanker ter hoogte van Jamaica getorpedeerd. Wonder boven wonder overleefde Bram deze gebeurtenis. Samen met andere overlevenden werden zij opgepikt door een Amerikaanse onderzeebootjager en uiteindelijk ging Bram op 15 september in Amerika aan wal. Toen hij zich meldde bij het Nederlandse Consulaat kreeg hij te horen dat hij ook naar Canada moest om opgeleid te worden bij de Prinses Irene Brigade. Daar komt hij tot zijn verrassing weer Piet Hoekman tegen.

Samen trekken zij op in het Prinses Julianakamp in Stratford (Canada) en later in Quelph. Zij hebben daar in de barre winter de basistraining gehad en konden daarna naar Engeland gaan met het omgebouwde luxe-passagiersschip Queen Elisabeth met zo'n tienduizend man (!) aan boord, waaronder 150 Nederlanders.

Nederlandse agent in Engeland

Op 17 december 1942 komen Hoekman en Grisnigt aan in Glasgow en spoedig horen zij dat zij naar Wolverhampton gaan om deel uit te maken van de Prinses Irene Brigade. Dat willen ze beslist niet, want deze brigade zou pas veel later in actie komen. Bovendien was de stemming in Wolverhampton onplezierig. Maar de Engelandvaarders mochten zelf kiezen wat voor militaire baan ze willen. Velen kozen ervoor om opgeleid te worden tot piloot of commando of geheim agent.

Sinds de Nederlandse regering in Londen verbleef, waren er al tientallen pogingen geweest om een goede inlichtingendienst op te richten. In 1941 was het 'Contact Holland' van o.a. Erik Hazelhoff Roelfzema, dat in het voorjaar van 1942 werd opgeheven, omdat de Duitsers de Atlantikwall gingen bouwen en ontsnappen vanuit de Nederlandse kust vrijwel onmogelijk was. Daarna werd een nieuwe inlichtingendienst opgericht (CID), die vanaf het najaar van 1941 Nederlandse agenten liet parachutereren. Deze operatie werd het 'Englandspiel' genoemd, waar infiltranten ervoor gezorgd hebben dat de Duitsers op het spoor van deze agenten zijn gekomen. Maar liefst 54 van de 59 agenten hebben de oorlog niet overleefd.

De zogenaamde 'Zwitserse weg' en de 'Zweedse weg', een goed systeem om via deze landen informatie naar de regering in Londen te sturen, werd ook om zeep geholpen door onderling wantrouwen en door verraad.

Pieter Hoekman
in Marechaussee-uniform

Begin 1943 werd wederom een nieuwe dienst opgericht: het Bureau Inlichtingen (BI). De opdracht van deze inlichtingendienst was: *'Het inwinnen en doorgeven ter bevoegde plaats van alle inlichtingen, welke van belang zijn voor de handhaving van de rust en veiligheid van het Koninkrijk....'*

Het BI werkte goed samen met de Engelse Secret Intelligence Service (SIS). Het BI stond onder leiding van kapitein Jan Somer en luitenant Gijs de Jong.

Bram Grisnigt en Piet Hoekman voelden wel iets voor de BI en zij worden geselecteerd voor de opleiding. Uiteindelijk zijn er zo'n tien Nederlandse agenten opgeleid. Zij werden ondergebracht in het plaatsje Dulwich in de villa 'Huize Anna'. Daar werden zij getraind als telegrafist/codist, in security, wapenopleiding, parachutespringen, ongewapend gevecht, kortom: alles wat een geheim agent moet weten en kunnen. Dat ging in slechts drie maanden opleidingstijd.

Eind januari 1943 krijgen Bram en Piet te horen dat zij geslaagd waren als agent en konden zij elk moment de melding krijgen dat ze in Nederland gearachuteerd zouden worden.

Van Borssum Buisman

Als eersten werden Garrelt van Borssum Buisman en Henk Letteboer gedropt in de omgeving van Ommen. Garrelt van Borssum Buisman was een officier van de Cavalerie, die tijdens de oorlog via Frankrijk en Spanje in Canada terecht

is gekomen en vandaar naar Engeland. Henk Letteboer was een oud-militair en met Van Borssum Buisman via Canada in Engeland beland.

Van Borssum Buisman had van de Nederlandse regering in Londen de opdracht gekregen om de contacten met de OD (Ordedienst, Nederlandse verzetsbeweging), die in de loop der tijd waren verwaterd, aan te halen en te verbeteren. Door jhr. Pieter Jacob Six, de chef-staf van de OD in Nederland, werd Chris Tonnet naar voren geschoven om hiervoor steun te verlenen. Chris was kapitein van de artillerie en de H. Barbara was de schutspatroon van de artillerie. Vandaar de naam 'Zendgroep Barbara'.

Een van de opdrachten voor Van Borssum Buisman was een schuiladres te vinden voor de agenten, die in de buurt van Grave zouden gaan springen. Volgens de Royal Air Force was de omgeving van Grave de beste plaats om de geheim agenten te parachutereren. Uiteindelijk kwam hij terecht bij de veldwachter Beuvink in Escharen. Deze veldwachter wilde zijn hulp best aanbieden. Van Borssum Buisman heeft met Beuvink vele gesprekken gevoerd over zijn rol voor de agenten van BI.

Woonhuis van Beuvink
in Escharen.

Hoekman en Grisnigt naar Nederland

Op de late avond van zaterdag 19 september 1943 vertrokken vier Halifax toestellen van het 161e Squadron vanaf de basis 'Temsford' in Engeland richting Nederland. In één van die

Veldwachter Beuvink.

toestellen zaten de geheim agenten Piet Hoekman en Bram Grisnigt. Zij zouden in de buurt van Escharen worden neergelaten, maar door een navigatiefout kwamen zij in Beugen aan de grond, dus zo'n 20 kilometer uit de koers.

De agenten werden toentertijd 'blind' gedropt om onderschepping door de Duitse bezetter te voorkomen. Zij kwamen er spoedig achter dat zij niet op de afgesproken plaats waren neergelaten. Maar dank zij de voortreffelijke hulp van de bevolking van Beugen (met name Marius Verdijk van de Luchtbeschermingsdienst en de families Van Kempen en Hurkens), wisten beide agenten reeds de volgende dag het contactadres bij de familie Beuvink te bereiken. Zij meldden zich bij Beuvink onder hun schuilnamen Piet Zeelenberg (voor Piet Hoekman) en Abraham Poot (voor Bram Grisnigt).

Halifax

Garrelt van Borssum Buisman wachtte inmiddels in huize Beuvink op de beide geheim agenten, die van hem verdere instructies ontvingen. Bij hun vertrek nodigde Beuvink beide mannen uit nog eens terug te komen als ze daar behoefte aan hadden.

Als agent aan het werk in Nederland

Van Borssum Buisman kwam vrijwel dagelijks naar Escharen om Hoekman en Grisnigt te instrueren over hun nieuwe taken. Hij heeft hen het nodige materiaal verschaft en heeft Piet en Bram gebracht naar Amsterdam, waar zij de kapitein Tonnet hebben ontmoet. Via Tonnet kregen zij schuiladressen in Amsterdam (voor Grisnigt) en Den Haag (voor Hoekman). Zij kregen de berichten via Tonnet, codeerden ze en zorgden er voor dat deze berichten Londen bereikten. Maar dat leven is erg saai.

Ze besluiten om een bezoek te brengen aan veldwachter Beuvink. Ze zijn toch uitgenodigd?

Op 6 november 1943 treffen zij elkaar in Utrecht en gezamenlijk gingen zij naar Escharen. De ontvangst was hartelijk, maar in het huis van Beuvink zaten de agenten Marius Verhage en Jan Diesfeldt. Twee mannen van de BI! Hoe kwamen zij in Escharen terecht?

Marius Verhage en Jan Diesveldt in Keent

In de nacht van 5 op 6 november 1943 rond 23.00 uur sprongen de geheim agenten Marius Verhage (schuilnaam 'Seimen') en Jan Diesfeldt (schuilnaam 'Van den Heuvel') uit een Halifax van het 161^e Squadron boven het gehucht Keent bij Grave. In die nacht hing er een zware mistbank over de landingsplaats. Van Borssum Buisman was blijkbaar niet in staat om het bezoek van deze agenten te melden aan Beuvink.

Nadat een container met zendinstallatie en levensmiddelen gedropt was, sprongen beide agenten. Nu was het zaak de container te zoeken, die op zo'n 600 meter van de landingsplaats was neergekomen, vlakbij de boerderij van de familie Zwartjes. Vanwege de dichte mist konden zij de container niet vinden. Omdat hun koffers met zendapparatuur en bijbehorend materiaal te zwaar waren om meteen mee te nemen, besloten

beide agenten contact te maken met de familie Zwartjes en werd afgesproken dat ze later zouden terugkomen om het materiaal op te halen.

Jan Diesfeldt.

Het was van belang om de basis (de BI in Londen) zo snel mogelijk te laten weten dat ze goed waren aangekomen. Daarom gingen beide agenten op zoek naar hun schuiladres bij Beuvink, waar zij de volgende dag na een nachtelijke sluiptocht om half vijf 's morgens arriveerden. Beuvink is daarop direct met beide agenten per fiets terug gegaan naar Keent om de koffers op te halen. Toen zij een tweede keer teruggingen, zagen zij de container liggen op zo'n 100 meter afstand van de boerderij van Zwartjes. Vanwege het opkomend daglicht zou het te gevaarlijk zijn om de drie bussen uit de container op de fiets naar Escharen te brengen. Daarom werd met de familie Zwartjes afgesproken dat ze hiervoor 's avonds rond tien uur zouden terugkomen.

Het bezoek van Hoekman en Gristnigt leverde een gevaarlijke situatie, omdat er daardoor vier geheime agenten bij Beuvink thuis waren.

De dood van Pieter Hoekman

Omdat Verhage nog last had van luchtziekte, bood Hoekman aan om 's avonds samen met Beuvink en Diesfeldt het materiaal in Keent op te halen. Opperwachtmeester Driessen (van de brigade Grave) deed 's avonds dienst ter hoogte van de Gen. De Bonskazerne en hoorde daar van de Duitse wachtcommandant dat er Duitse soldaten naar de boerderij in Keent waren gegaan. Driessen belde zo snel mogelijk met het huis van Beuvink, maar de drie waren kort tevoren vertrokken. Pogingen om hen te achterhalen liepen op niets uit, zodat men toen wist dat zij in de val zouden lopen.

Huis Zwartjes in Keent

In de ochtend van 6 november 1943 werd er in Keent veel gesproken over het vliegtuig dat die nacht zo laag was overgevlogen. Een pro-Duitse jachtopziener en veldwachter gingen op onderzoek uit en kwamen uit bij de boerderij van Zwartjes. Onder druk vertelde Zwartjes de gehele toedracht, niet wetende dat de jachtopziener naar de 'Ortskommandantur' in de Gen. De Bonskazerne zou gaan om het hele verhaal aan de Duitsers te vertellen. Hij kreeg vijftig gulden bloedgeld voor deze tip.

Als Beuvink met de geheim agenten Hoekman en Diesfeldt bij de boerderij aankomen, wisten ze niet dat Duitse soldaten in de boerderij van Zwartjes op hen zitten te wachten. Beuvink bleef buiten wachten en de agenten gingen naar binnen. Tot hun

schrik keken ze in de lopen van Duitse geweren. Het kwam tot een schietpartij waarbij Hoekman in zijn borst werd geraakt en overleed. Diesveldt wist het huis te ontvluchten.

De Duitsers namen het stoffelijk overschot van Hoekman mee naar een onbekende plaats. De familie van Hoekman in Urk bleef hierover tot na de bevrijding in onzekerheid. Beuvink heeft hiernaar tevergeefs naspeuringen verricht en bezocht de familie Hoekman in Urk direct na de bevrijding om het negatieve resultaat mede te delen. Pas later kwam men te weten dat Piet Hoekman in Vught is gecremeerd. Hij was 26 jaar jong!

Verhage en Grisnigt werden door Beuvink meteen ondergebracht op een ander schuiladres in Escharen en zijn vrijwel direct naar elders gegaan. Jan Diesveldt kwam 's ochtens vroeg in Escharen aan en is ook door Beuvink elders ondergebracht. De Duitsers hebben in deze zaak geen spoor gevonden van veldwachter Beuvink.

Joseph Scheieder, het hoofd van de Sicherheitsdienst in Nederland, schreef in zijn boek 'Das war das Englandspiel' over de agenten van de Zendgroep Barbara: 'Die Agenten von denen wir nichts wussten....'.

Piet Hoekman

Piet Hoekman is onderscheiden met het Kruis van Verdienste (25 - 2 - 1943) en postuum met de Bronzen Leeuw (30 - 8 - 1984).

Tijdens een herdenkingsplechtigheid in Urk in 1946 sprak zijn voormalige chef luitenant-kolonel Jan Somer: *Hij heeft een moeizaam leven geleid, met veel strijd en ontbering. Als commandant heb ik Hoekman leren kennen als een strijder voor Vorstin en Vaderland, een koppige doorzetter, die nimmer van wijken wilde weten, opofferingsgezind en anderen tot voorbeeld.'*

Zijn vriend Bram Grisnigt

Bram Grisnigt ging weer coderen en op 2 februari 1944 werd hij in Amsterdam uitgepeild en gevangen genomen. Hij werd naar een aantal concentratiekampen gestuurd. In Ravensbrück is hij door de Russen bevrijd.

Bram Grisnigt werd onderscheiden met de Bronzen Leeuw, het Kruis van Verdienste en de King's Medal for Courage in the Cause of Freedom(GB).

Na de oorlog was Grisnigt helemaal klaar met de oorlog en ook met Nederland. Samen met zijn vrouw verhuisde hij naar Curaçao. Na ongeveer negentien jaar keerde hij terug naar Nederland. Bram Grisnigt is nu in 2018 de enige agent van het BI die nog in leven is.

Samenstelling tekst en initiatief monument:
Jan Timmermans, Grave

Ontwerp monument:
Niel-Jan Weijsters, Grave

